UIT DE GESCHIEDENIS DER OPENING VAN HET SURINAAMSCHE BINNENLAND

I

DOOR

W. R. MENKMAN

De familie Van Lansberge¹⁾ stelde welwillend het hieronder afgedrukte verslag uit haar archief beschikbaar en onze redactie meent dat het van voldoende belang is om in ons tijdschrift gepubliceerd te worden, ten einde meer bekendheid te geven aan de geschiedenis van het onderzoek en de carteering van het binnenland van Suriname.

Van J. F. A. Cateau van Rosevelt geeft de *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indie* een vrij uitvoerige biografie; hij diende, na als lichtmatroos ter koopvaardij begonnen te zijn, den Lande gedurende zes en veertig jaren in de Kolonie Suriname, als soldaat, als officier, als ambtenaar en als hoofdambtenaar, bekleedde allerlei functies en was langen tijd lid van de Koloniale Staten. Zijn staat van dienst is er een zooals slechts zelden voorkomt in de geschiedenis der Surinaamsche ambtelijke wereld.

Gedurende de jaren 1861–1879 hield C. v. R. zich met tusschenpoozen bezig met opnamen in het binnenland van Suriname en het vervaardigen van een nieuwe kaart der Kolonie; hij stuitte op zijn rivierreizen vaak op tegenstand van de zijde der Bosch-negers. Ongetwijfeld was de reis welke in het rapport beschreven wordt een der onderzoekingstochten ter voorbereiding van de carteering. De kaart van Cateau van Rosevelt en Van Lansberge heeft tientallen jaren dienst gedaan bij het uitgeven van concessies in het binnenland.

De tweede naam is die van Jan Felix Adriaan Eugene van Lansberge (1839–1883), destijds eerste luitenant der Infanterie,

¹⁾ Van deze familie is thans de Heer J. W. G. van Lansberge te Nijmegen de eenige mannelijke vertegenwoordiger.

later kapitein-commandant op Curaçao. Hij was een zoon van den oud-gouverneur Reinhart Frans Cornelis van Lansberge en gehuwd met Wilhelmina Susanna Petronella Adriana Maas Geesteranus (1836–1914). Deze officier was in Suriname de medewerker van Van Rosevelt, later op Curaçao eveneens, bij de carttering van dit eiland.

VERSLAG VAN DE REIS TER OPNAME VAN DE RIVIER
SURINAME

Onder de voornaamste gedeelten van de Kolonie *Suriname*, die nog opgenomen moesten worden ter vervaardiging van de Nieuwe Kaart, behoort ook het vruchtbaar gebied, besproeid door de schoone rivier *Suriname*; een gebied dat te belangrijker is geworden, sedert men meer en meer het oog vestigt op den rijkdom van den bodem en zelfs vreemdelingen ¹⁾ niet ongeneigd schijnen te zijn hunne kapitalen tot exploitatie beschikbaar te stellen.

De geschiktste tijd tot het bereizen van deze rivier, die, in haar bovengedeelte, als met rotsen bezaaid is en eene menigte stroomversnellingen en watervallen telt, is gewis de maanden Maart en April. In den grooten regentijd toch zijn de vallen hoogst gevaarlijk om met de ligte kano, die men daartoe bezigt, over te trekken; terwijl bij lagen waterstand de hindernissen meer dan verdubbeld worden. Bovendien worden die maanden, die in den kleinen droogen tijd vallen, voor zulk eene reis als de gezondste van het geheele jaar gehouden, zoodat alle voordeelen te zamen liepen om dit tijdstip voor de voorgenomene reis uit te kiezen.

Wij voorzagen ons van de noodige levensmiddelen voor den tijd van zes weken; en alhoewel de bagage slechts uit het onontbeerlijke bestond, nam zij toch met de instrumenten en andere zaken, die voor de opname noodig waren, eene groote ruimte in. Het grootste gedeelte werd gepakt in een corjaal ²⁾ of kano, dat

¹⁾ Ziet wellicht op het streven van I. Rosenberg, die in 1862, vergezeld van Cateau van Rosevelt, een onderzoekingstocht ondernam naar de Boven-Suriname; J. A. Polak, Historisch overzicht van de goudindustrie in Suriname. 's-Gravenhage 1908, *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*. Later zou Cecil Rhodes zich geïnteresseerd hebben voor de terreinen aan de Gonini en de Saramacca; Dr. A. H. Pareau, *Onze West*, 's-Gravenhage 1898, p. 66.

²⁾ De zestiende-eeuwsche Westindische Indianen noemden hun booten „corior”; Description of Trinidad in Sloane's M.S.S., bij Vincent T. Harlow, Colonising expeditions to the West Indies and Guiana 1623–1667, Hakluyt Soc. 2nd series, LVI, 1924.

op sleeptouw genomen werd door een zesriems tentboot, die ons tot *Berg en Dal* zoude brengen.

Voor degenen die lust mogten gevoelen om de bovenlanden te bezoeken, op een tijdstip dat de lucht zeer vochtig is en vele regens te verwachten zijn, dient hier te worden vermeld, dat levensmiddelen, kleedingstukken en in het algemeen zaken, die aan bederf onderhevig zijn, niet moeten geborgen worden in houten kisten, hoe goed zij ook gesloten zijn; de vochtigheid der bosschen dringt door alles heen, en hoe zorgvuldig men zich ook al heeft toegerust, ondervindt men spoedig verliezen, die gedurende de reis niet te herstellen zijn. Kleeding en mondbehoefte worden het best in blikken trommels bewaard, vooral wanneer zij van goede sluiting zijn voorzien.

In den namiddag van Vrijdag den 14en Maart (1873) verlieten wij *Paramaribo* en bragten den nacht op plantage *Waterland* door, waar wij gelogeerd werden in het oude raadhuis ¹⁾, aan welk gebouw menige historische herinnering in verband met de oude koloniale regtspleging verbonden is.

Den volgenden dag moesten wij reeds vóór den middag op plantage *Groot Chatillon* aanleggen, om het getij af te wachten, en maakten daarvan gebruik om de breedte der rivier, die op deze hoogte merkbaar afgenomen is, te meten. Zij bedroeg slechts 250 meters.

Tegen den middag vervolgden wij de reis.

Het benedendeel der rivier was reeds op onze vroegere togten opgenomen, zoodat van hier de eigenlijke opname een aanvang nam. Reeds begon de avond te vallen toen wij op den grond *Toe-vlugt* aankwamen, waar wij ons nachtkwartier betrokken.

De rivier, die langzamerhand breeder wordt, had aan de landingsplaats de aanzienlijke breedte van 826 meters; zij is tevens ondiep en met een paar eilanden bezet.

Even benedenwaarts van genoemden grond ligt de *Siparipabo* of *Appowakka kreek*, die, met een corjaal, 12 uren bevaarbaar is, waarna zij zich in twee takken verdeelt, waarvan de eene niet verre van de *Marechals kreek* (op de kaart waarschijnlijk *Irakoeke kreek*; de *Marechals kreek* ligt veel zuidelijker; noot van J. W. G. v. L.) ²⁾ en de andere bij de *Buffels kreek* zijn oorsprong heeft.

¹⁾ Een herinnering aan de dagen der gemeentebesturen, onder het regeeringsreglement van 1828, waaraan echter vijf jaren later reeds een einde kwam.

²⁾ Ook de noten geparafeerd v.L. zijn van de hand van den Heer J. W. G. van Lansberge, den tegenwoordigen bezitter van het verslag.

Den 16en zetten wij vroegtijdig de reis voort en passeerden ten 9 ure de *Joden Savanna*. In den namiddag hielden wij even halt om het getij af te wachten in eene kleine Indiaansche hut, alwaar eene vrouw bezig was met cassave te bakken. De plaats kenmerkte zich niet door bijzondere zindelijkheid en wij werden letterlijk door de menigte vliegen en andere insecten weder in ons vaartuig gedreven. Tegen den avond landden wij op den grond *Phedra*, waarvan een gedeelte door een ouden vrijman, *Rigot* genaamd, is gepacht, die met zijn negen volwassen zoons en dochters en een aantal kleinkinderen aan den voet van den 80 voeten hoogen heuvel zijn verblijf gevestigd heeft.

Te oordeelen naar de wel gebouwde huizen scheen het dien menschen nog al goed te gaan. Toen wij aankwamen was de oude man en één zijner zoons op de jacht. Later kregen wij van hen uitmuntende inlichtingen betreffende het omliggend terrein en wij waren niet weinig verwonderd toen wij vernamen dat zij bij hunne uitgestrekte togten door de bosschen van het kompas gebruik maakten; iets dat wij bij die soort van lieden nergens vroeger hadden aangetroffen. Op de helling dezer hoogte werden ons de graven gewezen van den oud Luitenant t/z *Westphal* en van zijn zoon, die een reeks van jaren op den top van dien heuvel hebben gewoond ¹⁾.

Na den geheelen volgende dag te hebben doorgevaren zagen wij omstreeks 3½ uur den *Blaauwenberg*, aan welks zuidelijken voet de gebouwen van den houtgrond *Berg en Dal* liggen en was ons ten 5 ure de gulle ontyangst van den heer *Lehmann*, zendeling der Moravische Broedergemeente, dubbel aangenaam, na de zware vermoeijenissen ten gevolge der opname van de rivier gedurende de gloeiende hitte van den geheelen dag.

De *Blaauwe berg* is een van de toppen van de rei heuvels, die in eene rigting van het Oosten naar het Westen de *Suriname* over eene lengte van 5 mijlen dwingt diezelfde rigting aan te nemen,

¹⁾ J. H. Westphal, die in 1845–1846 een onderzoek instelde aan de Coesewijne, in verband met een kolonisatieplan van zijn vinding en die ook een rol gespeeld heeft in het drama der Hollandsche „boeren” van dien tijd; *Enc. v. Ned. West-Indië*; H. Pyttersen Tzn, Europeesche Kolonisatie in Suriname, 's-Gravenhage 1896. *Polak*, Goudindustrie, noemt een oud-marineofficier Wohlfart en bedoelt wellicht denzelfde.

Op *Berg en Dal* zou spoedig een andere Europeesche Nederlander begraven worden, Ch. Busken Huet, directeur van De Surinaamsche Bank en broeder van Cd. B. H., den schrijver van *Het Land van Rembrandt*, overleden 1878.

totdat zij ze in de vallei van *Berg en Dal* doorbrekende, haren gewonen loop van het Zuiden naar het Noorden vervolgen kan.

De toppen zijn van 250 tot 300 voeten hoog. Het grondgesteente bestaat uit groensteen; de helling en dalen zijn met bruin ijzersteen overdekt, terwijl de grond hoogst vruchtbaar is.

Een machtige hinderpaal tegen het in kultuur brengen dezer landen is evenwel gelegen in het groote aantal schadelijke mieren die men hier aantreft; in eenen nacht wordt dikwijls de geheele oogst door deze insecten vernield.

De heer *Lehmann* die een groot liefhebber is van het aankweken van bloemen en andere sierplanten, had gedurende zijn verblijf op *Berg en Dal* reeds vele middelen aangewend om hen te bestrijden; meestal bleven die vruchteloos en wanneer hij dacht hen meester te zijn, kwamen zij op het onverwachts in een nog grooter aantal terug. Dit heeft meestal des avonds plaats; het eenige dat nog iets hielp was, dat hij elken avond hunne gangen met kookend water begoot. Hunne nesten liggen diep in den grond verborgen en zijn meestal ontoegankelijk. Wij rieden hem aan eene proef te nemen met het leggen van door arsenicum vergiftigde vruchten van den Awarrapalm in de nabijheid der nesten, dat volgens sommigen afdoende zoude zijn.

In weerwil van onze vermoeidheid konden wij toch niet nalaten den Berg te beklimmen om het gezigt op het prachtige panorama te genieten, dat zich van zijn top aan het oog voordoet. Van het Oosten door het Zuiden naar het Westen verheft zich in de blaauwe verte eene aaneenschakeling van gebergten, die in natuurschoonheid, zeer zeker in onze benedenlanden bij niets te vergelijken is.

Aan den voet van den berg ziet men de woning en bijgebouwen van den zendeling; een weinig verder de arbeiderswoningen waarvan het geheel zich als een dorp voordoet. De huizen, omringd door kokos- en andere palmboomen, doen zich net en sierlijk voor; verderop uitgestrekte savane's, geschikt tot weiden van vee ¹⁾, eindigende tegen de donkere bosschen, die de omringende heuvels bedekken; terwijl daarachter zich een berglandschap vormt, langzamerhand van heuvels opklimmende tot bergen, die zich uitstrekken zoover het oog maar reiken kan.

Den volgenden dag werd besteed om een aangehuurd corjaal van een pina dakje te voorzien en verder de goederen over te pak-

¹⁾ Slachtvee werd langen tijd in Suriname ingevoerd; in 1938 echter telde de eigen veestapel o.a. circa 21000 runderen en was de import vrijwel nihil.

ken; voorts, om door eene reeks van zonshoogten den gang van de tijdmeters te bepalen.

Hierna zetten wij, op Woensdag den 19en Maart, de reis naar boven voort. Tegen het vallen van den avond kwamen wij aan op *Victoria*, alwaar vroeger een militaire post, later de posthouder bij de boschnegers gevestigd ¹⁾ was en thans nog een kleine houtgrond is, die er alles behalve welvarend uitziet. De geheele plaats, vroeger open, is thans met bosch en struiken begroeid; een morsig voetpad leidt naar de arbeiders woningen, die er onzindelijk en armoedig uitzien. Als nachtverblijf werd ons de kerk aangewezen die nog in iets beteren staat dan de hutten verkeerde. Het geheel maakte evenwel op ons een treurigen indruk, die door het regenachtige weder niet verbeterd werd.

Den volgenden dag gingen wij, zoo vroeg als mogelijk was, verder en voeren verscheidene kreeken voorbij, zooals: de *Ceder-*, *Brokopondo*- ²⁾, *Kankantrie*- en *Sarakreeken* ³⁾, die zich regts, en de *Dabikwen*-, *Njoestar*- (op de kaart Nieuw Star) en *Tobakka* (op de kaart Hobakka, v. L.) *kreeken*, die zich links met de *Suriname* vereenigen en waarvan eenige bekend zijn doordien aldaar in den laatsten tijd Goud gevonden is. Van de *Sarakreek* af, tot voorbij *Berg en Dal* strekt zich een rei heuvelen, vermoedelijk alle tot de Groensteenformatie behorende, langs den regteroever der *Suriname* uit; die keten wordt tegenover de monding van de *Sarakreek* in eene zuidwestelijke rigting op den linkeroever voortgezet. Van laatstgenoemd punt ziet men in het Z.W. ten W. eene hooge bergketen, op ongeveer 20 mijlen afstands; geen van de boschnegers wist ons te zeggen waar dat gebergte lag. Uit de vroegere opname van de *Saramacca rivier* bleek, dat het de keten is, die zich even noordwaarts van de monding der *Ponnama* of *kleine Saramacca* in eene oostelijke richting van daar uitstrekt.

De *Brokopondo* is de eerste stroomversnelling, die men opwaarts gaande ontmoet; bij de *Dabikwenkreek* is eene andere, welke echter beide zonder veel moeite kunnen worden overgetrokken.

¹⁾ Het Kol. Verslag van 1858 spreekt nog van posthouders bij de boschnegers; *J. Wolbers*, Geschiedenis van Suriname, Amsterdam 1861 p. 764. Na den slaventijd echter werd deze functie opgeheven; *Enc. v. Ned. West-Indië*. Bij de Aucaners werd in 1919 weder een posthouder aangesteld, doch de regeling is niet van langen duur geweest; *W. Fr. van Lier* in *De West-Indische Gids* III 1, IV 205, 597.

²⁾ *Polak*, Goudindustrie, spreekt van een concessie van 1872 of 1873 achter Brokopondo.

³⁾ *Dezelfde* over concessies in de Sarakreek van 1881.

Den nacht bragten wij in het niet ver boven de monding der *Sarakreek*, aan den regteroever der *Suriname* gelegen dorp *Koffijkamp* door; tot logies werd ons aangewezen een vuil gebouwtje, dat vroeger tot kerk had gediend, doch thans door een nieuwe vervangen is. In den nacht werden wij overvallen door één dier regenbuijen, zooals men ze slechts in de bovenlanden aantreft en waren dan ook, wegens den doorluchtigen toestand van het dak, genoodzaakt op te staan en het aanbreken van den dag in eene zittende houding af te wachten.

De inwoners waren meest allen leden der Moravische Broedergemeente. Des avonds ten 7 ure werd, als naar gewoonte, eene korte godsdienstoefening door één der negers gehouden.

Armoede en gebrek, welke wij later ook bij de meer bovenwaarts wonende boschnegers aantroffen, schenen hier te heerschen. Bij een volslagen gemis aan wild of visch voedden zij zich met rijst en cassave, gedoopt in rivierwater, waarbij een weinig zout werd gevoegd.

Aanvankelijk bevreemdde het ons, dat wild en visch in de uitgestrekte bosschen zoo schaarsch zijn; de oorzaak daarvan is evenwel gelegen in de omstandigheid, dat het wild door de onophoudelijke jagt van de meer bewoonde oorden naar het diepe der bosschen verdreven is; terwijl visch, door het zoogenaamde ponsen of vergiftigen van het water, sterk is verminderd en bijna niet te krijgen is ¹⁾.

Het bedelen dat ons op de onbeschaamdste wijze gedurende de geheele reis vervolgde, begon reeds hier; en indien wij daaraan hadden toegegeven zouden wij al zeer spoedig aan de meeste zaken, vooral levensmiddelen en sterken drank gebrek hebben gehad. Daarentegen weigerden zij den minsten dienst te bewijzen, zonder vooraf betaling daarvoor te eischen.

Met veel moeite en na lang redeneren gelukte het ons twee boschnegers te bekomen, die tot gidsen zouden strekken voor de weg naar *Gansee* (op de kaart staat er bij: „woonplaats van het Groot Opperhoofd der Saramaccaner boschnegers met Hernh.

¹⁾ De schaarschte van wild en visch, door deze reizigers geconstateerd, is zeker merkwaardig; *L. Junker* in de West-Indische Gids XXIII 302, 330, 353, XXIV 143. Ponsoe Negerengelsch voor vergiftigen (to poison), bedwelmen der visch in rivier of kreek door het inbrengen van zekere plantaardige substantie in het water; *L. Junker* in De West-Indische Gids XXV 153. Een reiziger van onzen tijd kon aan de Lombé zijn hart aan de jacht ophalen en constateerde dat de boschnegers ook veel visch eten; *Morton C. Kahn*, Djuka, The Bush Negroes of Dutch Guiana, New York, 1931 p. 79, 90.

(utter)kerk'', v. L.), om ons de plaatselijke namen op te geven en ons behulpzaam te zijn bij het overtrekken der vallen ¹⁾).

In den morgen van Vrijdag den 21en Maart verlieten wij het dorp *Koffijkamp* en kwamen in een uur tijds aan de *Panwaterval*, alwaar de bedrevenheid der boschnegers in het besturen der vaartuigen, te midden der vallen en stroomversnellingen, ten volle uitblonk. Hoe gewillig en handig ook onze roeijers waren, zij stonden ten deze bij de boschnegers verre ten achter. Het varen met corjalen is dan ook bij dezen dagelijksch werk. Hunne kostgronden liggen somtijds 2 tot 3 dagreizen van elkander, zij moeten die meerendeels te water bereiken. In den bruisenden stroom duiken zij onder het vaartuig door, zwemmen tusschen de scherpe rotsen heen of springen met de zekerheid van een gems van de eene rots op de andere, zonder dat zij aan hunne grootendeels naakte lichamen eenig letsel bekomen.

Deze stroomversnelling was het begin van een labyrinth van eilanden, rotsen, stroomversnellingen en watervallen, van welke laatste de voornaamste zijn de *Arasoebanja*, de *Dieti*, *Bakwaho* en *Kapasi*.

Ten 5 ure 's namiddags waren wij zoo gelukkig, na een vermoeijenden dag, het dorp *Gansee* te bereiken.

Dit dorp is een van de grootste en kan, met *Maripaston* aan de *Saramacca*, worden aangemerkt als de voornaamste vestiging van het Christendom onder de boschnegers. Van de rivier af is niets van het dorp te bespeuren, daar het geheel achter bosch en struiken verscholen is; men ziet slechts eene menigte corjalen aan den wal liggen, van waar een of meer paden naar het dorp leiden, dat ongeveer 30 voeten boven den waterspiegel verheven is. Aan den zoom van het water bevindt zich een huis, vroeger bewoond door de weduwe *Hartmann*, die na den dood van haren echtgenoot nog een geruimen tijd alléén, tot ook zij bij dien arbeid bezweek, het leeraarsambt bij de Saramaccaner boschnegers voortzette; een weinig verder komt men aan eene nette kerk en vervolgens aan een 100-tal hutten. Deze hutten zijn, evenals in andere dorpen, klein; vooral valt in het oog de lage kleine deuren, die men slechts bukkende kan ingaan. Vensters of andere openingen zijn meestal, als overvloedige luxe, weggelaten, zoodat het binnen die woningen, welke meestal uit twee zeer kleine hokjes bestaan, zeer donker en bedompt is. Toch ziet men er vuur in branden en het kwam

¹⁾ In den lateren tijd vestigde de granman der Saramaccaners zich hooger op, in den Pikien Rio; *G. J. Staal* in *De West-Indische Gids* IV 42; *Morton C. Kahn*, *Djuka*, p. 93.

ons daarom onbegrijpelijk voor, hoe zulke rookhokken tot menschelijke woonplaatsen konden dienen. De vloeren zijn van klei en liggen een halve voet boven het omliggende terrein. De slaapsteden bestaan uit hangmatten, die, op de gewone wijze, van binnen zijn gemaakt en meestal door een gordijn zijn overdekt uit hoofde van de menigte vampieren welke men gewoonlijk bij die dorpen aantreft.

Regelmatigheid, of iets dat naar straten zoude gelijken, vindt men bijna nergens en daar de ruimte van het dorp ook door de menigte boschjes is ingenomen, is het tellen der huizen, zooals op het dorp *Goejaba*, zeer moeilijk.

Het dorp *Gansee* bestaat uit drie afzonderlijke deelen, die een paar honderd passen van elkander liggen. In navolging van Paramaribo heet het eene uiterste deel *Kombee* en het andere *Beekhuizen*, welke met boschpaden aan het middendeel verbonden zijn. De kerk is voor de gemeente nogal ruim, met planken beslagen en met cingels gedekt, van goede zitplaatsen benevens eene seraphine voorzien. Dagelijks worden daarin Godsdienstoefeningen gehouden; het zingen van psalmen en andere stichtelijke liederen hoorden wij bijna den geheelen dag ¹⁾.

Als residentie van den Granman of het Groot Opperhoofd, die zich echter op dat tijdstip in het Militair Hospitaal in de stad bevond, meenden wij hier een voldoende aantal gidsen te zullen vinden om den volgenden morgen de reis te kunnen vervolgen. Een verzoek om ons met drie man bij te staan werd dan ook aan *Kaptein Thomas* gedaan, die ons beloofde daartoe zijn best te zullen doen. In afwachting dat wij die gidsen zouden bekomen bepaalden wij, door eene reeks van sterrekundige waarnemingen, de geographische ligging van de plaats op 4°49'37" N.B. en 55°9'17" W.L. en maakten ons verder voor den volgenden morgen reisvaardig. Wij vernamen intusschen dat de oude *Thomas* naar een ander dorp was gegaan en begrepen dadelijk dat hij met zijne collega's eene conferentie was gaan houden om zich te helpen uit de moeilijke omstandigheid als het verstrekken van gidsen aan blanken in het oog der negers is. Van dit laatste kregen wij spoedig

¹⁾ Dit Boschnegerdorp is nog altijd een belangrijk centrum der zending van de Moravische Broedergemeente in het binnenland van Suriname. Twintig à vijf en twintig procent van het totale aantal Boschnegers in Suriname zijn Christenen; *Herdenking Surinamezending 1735-1935*, p. 26. Sterkte der Boschnegers in 1937 geschat op 17000, w.v. een 3000 tal tot de Broedergemeente behoorend en 1120 R.K. gedoopt; *Surinaamsch Verslag* 1938, 's-Gravenhage 1939.

een klein bewijs. Toen de gidsen, die ons van *Koffijkamp* naar *Gansee* hadden vergezeld, hunne betaling kregen, beklagden zij zich over zekeren neger *Plesi* genaamd, van *Kombee*, niet verre van *Gansee*, die hun zeer hard was gevallen, dat zij de stoutheid hadden gehad den blanken den weg naar boven te wijzen. In den loop van den dag kregen wij ook een bezoek van dezen man, die ons op een hoogst impertinenten toon mededeelde, dat wij niemand konden krijgen daar allen werkzaam waren aan de kostgronden. Dit werd ons medegedeeld terwijl het dorp wemelde van leegloopers in de gedaante van flinke, groote menschen.

Kaptein Thomas liet zich niet weder zien, alvorens wij naar hem informeerden. Hij zeide dat hij nog geen gidsen voor ons gevonden had; dat hij alleen naar het andere dorp was geweest om de wraak af te koopen, die zijn zoon, wegens te groote vertrouwelijkheid met eens anders vrouw, bedreigde; — eene handeling welke, zooals wij later vernamen, bij de boschnegers algemeen gebruikelijk is. Wij zagen echter dat wij op deze wijze niet verder kwamen en gaven den boschneger ons ongenoegen over hunnen lijdelyken tegenstand te kennen, hun tevens onder het oog brengende, dat één der voornaamste Christelijke deugden bestaat in het helpen van zijn evenmensch, hetgeen zij te meer jegens ons moesten betrachten, daar het Gouvernement hen toch geen cent liet betalen aan belastingen, zij vrij in 's lands bosschen hout kapten en gronden bewerkten zonder dat zij in iets werden bemoeijelijkt en bovendien niets betaalden voor het onderwijs door de zendelingen aan hen en hunne kinderen gegeven, waarvan zelfs het tractement van hun eigen Opperhoofd bekostigd werd ¹⁾; maar niets mogt baten. Op eene diplomatieke wijze werd ons in alles gelijk gegeven; maar komende op het hoofdpunt der quaestie ontvingen wij steeds dezelfde antwoorden, zoodat wij op nieuw van taktiek moesten veranderen.

Thans werden zij afzonderlijk aangesproken en door het aanbieden van een hooger loon, benevens andere zaken, gelukte het ons eindelijk 3 mannen over te halen om ons te vergezellen. Op

¹⁾ In de Surinaamsche begrooting voor 1941 werd uitgetrokken f 2260.— voor toelagen van de opperhoofden der boschnegers en van den vertegenwoordiger van het opperhoofd van den stam der Aucaners, alsmede onderstands-toelage van den oud-groot-kapitein bij dien stam; verder f 1800.— voor vervoerkosten, loonen en geschenken ter vergelding van kleine diensten, begrafenis-kosten en andere kleine uitgaven ten behoeve van of in verband staande met het bestuur over boschnegers en indianen.

ons voorstel om den volgende morgen, zijnde Zondag 23 Maart te vertrekken, was hun antwoord: dat zulks onmogelijk was, daar zij eerst naar de kerk moesten gaan en ook nog cassave moesten gereed maken. Daar ons geen andere keus overbleef moesten wij ons er wel in schikken en kregen een voorgevoel van de moeilijkheden, die ons te wachten stonden, om in dat land verder door te dringen, alvorens *Kaptein Hiddehosso* van onze komst verwittigd zoude zijn. Dit Boschnegerhoofd, dat in Januarij in de stad was geweest, had ons alle mogelijke hulp beloofd en daar ons was medegedeeld dat hij ook inderdaad en als bij uitzondering eenig gezag uitoefende, — dat meer zijn oorsprong ontleende aan eene soort van bijgeloovige vrees, daar hij bij zijn volk als eene soort wonderdocter of piaiman bekend staat ¹⁾, was het eene groote teleurstelling voor ons toen wij vernamen dat hij zich niet in zijne residentie ophield, maar verscheidene dagreizen verder opwaart in het dorp *Slee* vertoefde, alwaar hij de rouwdagen over zijn onlangs overleden broeder doorbragt.

(Wordt vervolgd).

¹⁾ Ook later is herhaaldelijk geconstateerd dat in de democratische boschneger-maatschappij de hoofden aan hun positie als zoodanig weinig of geen gezag ontleenen, doch slechts hocus pocus hen door hun volk kan doen vreezen.